

ГОЛОСНІЧЕНКО ДМИТРО ІВАНОВИЧ

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
професор кафедри господарського та адміністративного права,
доктор юридичних наук, доцент*

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН В УМОВАХ КОРОНАВІРУСУ

Як відомо, соціальне забезпечення є складовою соціального захисту. Разом із соціальним забезпеченням соціальний захист включає ще й гарантії у царинах охорони праці, здоров'я, навколишнього природного середовища й інші заходи, які є необхідними для нормальної життєдіяльності людини і функціонування держави.

По суті, соціальне забезпечення представляє собою діяльність, перш за все, держави та органів місцевого самоврядування, а також юридичних і фізичних осіб, що полягає у матеріальному забезпеченні й наданні соціальних послуг громадянам, їхнім сім'ям, які через незалежні від них життєві обставини не мають достатніх засобів до існування, за рахунок державного та місцевих бюджетів, фондів соціального страхування й інших визначених законодавством джерел [1, с. 14-16; 2, с. 16-17].

Саме такі виклики, як пандемія коронавірусу, перевіряють на міцність держави та з'ясовують на скільки вони спроможні прийти на допомогу своїм громадянам. Перш за все, це стосується безробітних, малозабезпечених верств населення, молодих сімей з дітьми, домогосподарств, малого та середнього бізнесу.

Держави не однаково реагують на розповсюдження коронавірусу, відповідно відмінними є й карантинні заходи, а також заходи в частині соціального забезпечення громадян.

У більшості країн ЄС обсяг антикризових програм знаходиться в діапазоні від 1 до 2% ВВП. В межах цих коштів, влада Франції передбачила фінансовий пакет у розмірі 45 мільярдів євро (близько 2% ВВП) на покриття витрат охорони здоров'я, відтермінування податків, підтримку доходів працівників та мікропідприємств, відтермінування орендної плати та комунальних платежів для малих та середніх підприємств; в Італії – екстрений пакет на суму 25 мільярдів євро (1,4% ВВП), включає видатки на систему охорони здоров'я, підтримку доходів звільнених працівників та самозайнятих, відтермінування податків; в Іспанії – додатковий бюджет у розмірі 13,9 мільярда євро (1% ВВП) на підтримку видатків системи охорони здоров'я, допомогу з безробіття, збільшення лікарняних виплат інфікованим коронавірусом, допомогу в оренді малозабезпеченим та відтермінування податків для малого та середнього бізнесу; в Бельгії – фінансовий пакет у розмірі 8-10 мільярдів євро (близько 2% ВВП) із заходами щодо збільшення витрат на охорону здоров'я, підтримкою доходів тимчасово безробітних та самозайнятих.

Окремо передбачено 50 мільярдів євро (близько 10% ВВП) гарантій на нові банківські позики компаніям та самозайнятим.

Суттєво виділяється Німеччина, яка передбачила витрати у розмірі майже у 5% ВВП. Це підтримка додаткових витрат на охорону здоров'я, підтримка доходу для безробітних або людей із обмеженим робочим часом, відтермінування податків, а в деяких випадках – допомога на сплату оренди та комунальних платежів [3].

Загальний розмір коштів, який США виділяють своїм громадянам і приватному бізнесу для подолання кризи, спричиненої коронавірусною інфекцією COVID-19 – \$2,2 трлн. З них, \$1200 одноразової урядової допомоги отримає кожен американець із зарплатою до \$75 тис. на рік. Чеки з цією сумою в поштових скриньках усіх платників податків з'являться в травні 2020 року; \$600 на тиждень – додаткові виплати до допомоги з безробіття протягом 13 тижнів від моменту подання заявки про втрату роботи через епідемію коронавірусу. \$500 одноразової допомоги на кожну дитину виплатять сім'ям, які мають дітей [4].

Уряд Великобританії готовий надати відтермінування платежів з основних податків – прибуткового і ПДВ. Податкові послаблення чекають на весь ритейл, готельний бізнес і приватні освітні установи. Влада готова фінансувати частину зарплат працівників малих підприємств, щоб не було скорочень. £330 млрд. (приблизно \$382 млрд.) загалом виділено урядом на підтримання всього бізнесу, це більше ніж 15% ВВП країни і більше ніж третина бюджету королівства. £2,2 млрд. передбачено для підтримання малого бізнесу. £1 млрд. – на підтримку орендарів. Уряд збільшив розміри житлової пільги і кредиту так, щоб місцева житлова допомога покрила принаймні 30% ринкової орендної плати. До £25 тис. – разовий грант, який виділять малому бізнесу, зокрема пабам, клубам і театрам, для того, щоб вони не розорилися в період епідемії. Решта малого бізнесу може розраховувати на разові гранти в розмірі до £10 тис. Туристичний і розважальний бізнес на рік звільнять від сплати податку на нерухомість. Не менше ніж 80% від поточної зарплати (до £2500 на місяць) компенсує британський уряд співробітникам приватних компаній, які втратили можливість працювати через обмеження у боротьбі з коронавірусом [5].

Як бачимо, серйозність кризи, спричиненої COVID-19, викликала унікальні швидкі суттєві та узгоджені заходи з боку різних розвинутих країн світу.

На наш погляд, Україні бажано використовувати найкращі світові практики щодо попередження та блокування розповсюдження коронавірусу, так і запровадження певних дійових заходів у сфері соціального забезпечення громадян та бізнесу.

Але, при цьому необхідно констатувати, що Україна, з ряду об'єктивних причин, знаходиться в умовах обмежених фінансів й не може собі дозволити такі самі суми допомоги як в розвинутих країнах Європи, але певні кроки в цьому питанні робляться вже зараз.

На час епідемії коронавірусу влада України ухвалила низку законів, що передбачають податкові та митні пільги, мораторій на фіскальні перевірки, заморожування пені та штрафів. Зокрема, фізичним осо-

бам – підприємцям на два місяці скасували сплату єдиного соціального внеску, штрафи та перевірки, відтермінували на три місяці обов'язкове використання касових апаратів, скасували сплату податку на землю та на нерухомість.

Пенсіонерам, які отримують пенсію до 5 тис. грн (таких в Україні понад 10 млн.), а також громадянам, які потребують соціальної допомоги (приблизно 400 тис. осіб), із квітня виплатять одноразову допомогу розміром 1 тис. грн. По суті, це єдині прямі виплати під час карантину, у сумі вони становитимуть приблизно 10,4 млрд грн, або приблизно \$365 млн. Наразі, прямих виплат і компенсацій для бізнесу не передбачено [5].

Збільшено розмір мінімальної допомоги з безробіття із 650 до 1000 грн. Підвищені виплати отримуватимуть: ті, хто протягом 12 місяців перед реєстрацією у службі зайнятості мав страховий стаж менше ніж шість місяців або його було звільнено з останнього місця роботи, наприклад, за прогул; ті, хто закінчив чи припинив навчання в середньому або вищому навчальному закладі, звільнився зі строкової військової служби і не зміг влаштуватися на першу роботу; внутрішньо переміщені особи, які не можуть підтвердити періоди зайнятості.

Більше того, всім безробітним, які стали на облік у період карантину до набуття чинності цього рішення, проведуть перерахунок. Крім того, важливим в ситуації, що склалася є життя усіх можливих заходів, для збереження робочих місць [6].

Правління Національного банку України ухвалило рішення знизити облікову ставку до 8%. Продовження пом'якшення монетарної політики має на меті подальшу підтримку економіки в умовах пандемії та карантинних заходів [7].

На наш погляд, одним з дійових заходів у подоланні економічної кризи, в частині покращення фінансового стану, могла б стати не тільки відміна штрафів та пені по кредитам, а й запровадження кредитних канікул, причому не тільки для малого та середнього бізнесу, а для звичайних споживачів також.

Список використаної літератури:

1. Право соціального забезпечення: підручник / [О.М. Ярошенко, А.М. Слюсар, І.А. Ветухова та ін.]; за заг. ред. О.М. Ярошенка. – Харків: Право, 2019. – 376 с.
2. Право соціального забезпечення в Україні: підручник / [О.М. Ярошенко, Г.О. Барабаш, Н.М. Вапнярчук та ін.]; за ред. О.М. Ярошенка. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 458 с.
3. Майкл Емерсон. Вірус як виклик єдності: якою буде антикризова стратегія ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/experts/2020/04/9/7108539>
4. Антикризисная помощь в связи с коронавирусом в США. Что она может включать? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.golos-ameriki.ru/a/at-a-glance-nearly-2-trillion-coronavirus-rescue-package/5341001.html>

5. \$2,2 трлн у США, \$46 млрд у Польщі, \$365 млн в Україні. Скільки виділили країни для порятунку своєї економіки під час епідемії коронавірусу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: виділили країни для порятунку своєї економіки під час епідемії коронавірусу <https://gordonua.com/ukr/publications/-1493024.html>
6. В Україні збільшили розмір допомоги з безробіття. На 350 грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/news/society-1496476.html>
7. Національний банк України знизив облікову ставку до 8% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/rishennya-oblikovavstavka-2020-04-23>

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальний захист, антикризові програми, безробітні, коронавірус.

Ключевые слова: социальное обеспечение, социальная защита, антикризисные программы, безработные, коронавирус.

Key words: social Security, social protection, anti-crisis programs, workless, coronavirus.

КРАСНОВ ЄГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

Верховний Суд, суддя, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВА ГРОМАДЯН У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ

У сучасній науковій літературі нерідко йдеться про захист права на соціальний захист, а не прав у сфері соціального забезпечення [1, с. 324]. При цьому звертається увага на комплексний характер права на соціальний захист, але його складовими вважаються право на соціальне забезпечення та право на попередження настання соціальних ризиків.

Цілком очевидно, що науковці виходять при цьому з положень Конституції України [2], а саме ст. 46, якою проголошується право громадян на соціальний захист. Утім, виходячи зі змісту зазначеної статті, право на соціальний захист не слід розуміти як комплексне соціальне право, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. У ст. 46 Конституції України проголошені не конкретні права громадян у сфері соціального забезпечення, а закріплений не вичерпний перелік соціальних ризиків, внаслідок настання яких у громадянина виникає право на передбачені законом види соціального забезпечення. До того ж перелік передбачених у частині третій ст. 46 види соціального забезпечення також не є вичерпним. Це можуть бути різні соціальні виплати – пенсії, грошові допомоги, матеріальні допомоги, компенсації, соціальні послуги.